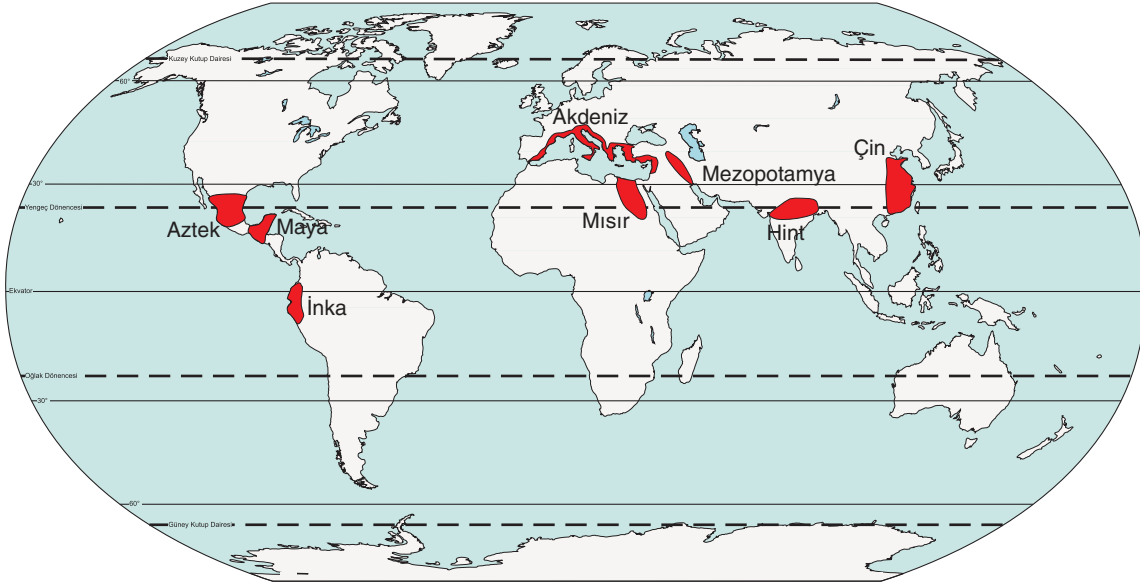

KÜRESEL ORTAM: BÖLGELER VE ÜLKELER: KÜLTÜREL COĞRAFYA •
JEOPOLİTİK KONUM**KÜLTÜREL COĞRAFYA****İlk Kültür Merkezleri**

- ✓ **Medeniyet (uygarlık)**; bir ülke veya topluma ait maddi ve manevi varlıkların yanı sıra fikir, sanat, bilim ve teknoloji çalışmalarıyla ilgili niteliklerin tümüdür.
- ✓ Paleolitik Çağ'da avcılık ve toplayıcılık yapan insanlar, Neolitik Çağ'da tarım yaparak yerleşik hayata geçmişlerdir.
- ✓ Medeniyetlerin ilerlemesinde insanların yerleşik hayata geçmesi, ateşin bulunması ve yazının icadı gibi gelişmeler etkili olmuştur.
- ✓ İlk medeniyetler genelde orta kuşakta, ılıman iklim özelliklerine sahip olan bölgelerde, demir ve bakır gibi yer altı kaynaklarının ve verimli toprakların bulunduğu su kaynaklarının çevresinde kurulmuştur.
- ✓ Genellikle akarsu boylarında kurularak gelişim gösterenler Mısır, Mezopotamya, Hint, Çin ve Anadolu medeniyetleridir. Bazı Akdeniz medeniyetleri ise arazi engebeli olduğu için denizcilikte ilerlemişler, yaptıkları ticaretle başka medeniyetlerle etkileşimlerini artırmışlardır.

Dünyadaki İlk Uygarlıklar

Mezopotamya Medeniyeti

- ✓ İki nehir arası anlamına gelen Mezopotamya, Fırat ve Dicle nehirleri arasındaki bölgeyi kapsamaktadır. Bu bölgede nehirlerin getirdiği tarıma elverişli toprakların bulunması, iklimin elverişli olması ve su kaynaklarının bol olması uygarlıkların gelişmesinde etkili olan faktörlerdir.
- ✓ Mezopotamya'da kurulan medeniyetler; Sümerler, Asurlular, Babilliler, Akadlar ve Elamlardır.
- ✓ Bu bölgede kurulan medeniyetler sulama kanalları yapıp bataklıkları kurutmuşlardır.
- ✓ Tarımla birlikte kurulan köyler büyüyerek şehirlere dönüşmüş ve ilk devletler kurulmuştur.
- ✓ Mezopotamya; ilk şehirlerin kurulduğu, yazının ilk olarak kullanıldığı, tıp, astronomi ve matematik alanlarında çalışmaların yapıldığı uygarlıktır.
- ✓ Mezopotamya medeniyetlerine ait kalıntılar günümüze kadar sağlıklı bir şekilde ulaşamamıştır. Bu durumun nedeni, mimari eserlerinde yapı malzemesi olarak daha çok kerpiç kullanmalarıdır.
- ✓ Mezopotamya uygarlıklarının en önemli icadı yazıdır. Sümerlerin icat ettiği yazı, toplumlar arasındaki etkileşimde aşamalar kaydedilmesini sağlamıştır.

Mısır Medeniyeti

- ✓ Afrika'nın kuzeydoğusunda Nil Nehri'nin çevresinde kurulmuştur. Mısır medeniyetinin burada kurulmasında verimli topraklar ve sıcak iklim koşulları etkili olmuştur. Bu medeniyetin en önemli geçim kaynağı tarımdır.
- ✓ Mısır medeniyetinin uygarlığa pek çok katkısı olmuştur. Bu katkıların başlıcaları; Nil Nehri'nin taşma zamanlarını ölçmek için geliştirdikleri güneş takvimi, nehrin taşkın dönemlerinde silinen tarla sınırlarını yeniden belirlemek için geliştirdikleri geometri ve matematiktir. Ayrıca hiyeroglif adı verilen resim yazısını kullanmışlar, tıp ve eczacılıkta önemli gelişmeler kaydetmişler, mimaride de gelişerek günümüze kalan piramitleri yapmışlardır.

Akdeniz Medeniyeti

- ✓ Akdeniz kıyılarında kurulan medeniyetler; Fenike, İyonya, Lidya, Yunan ve Roma'dır. Bu medeniyetler, dağlık arazide tarım alanları az olduğu için daha çok deniz ticaretine yönelmişler, koloniler kurmuşlar, gemi yapımı ve deniz taşımacılığında en ileri seviyeye ulaşmışlardır.
- ✓ Akdeniz medeniyetlerinden biri olan Fenikelilerin en önemli katkıları, kurdukları ticaret kolonileri sayesinde şehirleri oluşturmaları ve bugünkü Latin alfabesinin temeli olan alfabeyi bulmalarıdır.
- ✓ Bu gelişmeler, Akdeniz medeniyetleri arasında ticaret ve kültürün yayılmasını hızlandırmıştır.

Çin Medeniyeti

- ✓ Dünyanın en eski medeniyetlerinden biri olan Çin medeniyeti, Sarı Irmak ve Gökırmak nehirleri arasındaki verimli topraklarda kurulmuştur.
- ✓ Ekonomisi daha çok tarıma dayalı olan Çin'de gelişen ipek böcekçiliği ve ipek üretimi, İpek Yolu'nun ortaya çıkmasına ve ticaretin gelişmesine katkı sağlamıştır.
- ✓ Çinliler ilk kez kâğıdı üreten, çini mürekkebinin bulan, matbaayı, barut ve pusulayı icat eden medeniyettir.
- ✓ Çin'de çömlekçilik, çinicilik, seramik işleme ve mimari de çok gelişmiştir. Çin Seddi, gelişmiş mimarinin en güzel örneklerinden biridir.

Hint Medeniyeti

- ✓ Hint Yarımadası'nda verimli topraklara sahip olan İndus ve Ganj nehirleri çevresinde kurulmuştur.
- ✓ En önemli geçim kaynağı tarım olan Hint medeniyeti, Baharat Yolu'nun başlangıcında yer almaktadır.
- ✓ Hint medeniyetinin en önemli özelliklerinden biri, toplumun kast adı verilen sınıflara ayrılmasıdır. Bu sistem, Hint topluluğunda millet olma bilincini engellemiştir.

Aztek Medeniyeti

- ✓ 15 ve 16. yüzyıllarda Meksika'nın orta ve güneyinde kurulmuştur.
- ✓ Başlıca geçim kaynağı tarım olan Aztekler; teraslama yöntemiyle tarım yapmışlar, sulama ve bataklık kurutma yöntemleriyle güçlü bir medeniyet hâline gelmişlerdir.
- ✓ Azteklerin kendilerine özgü alfabe, din ve takvimleri vardır. Azteklerin varlığına 16. yüzyılda İspanyollar son vermiştir.

Maya Medeniyeti

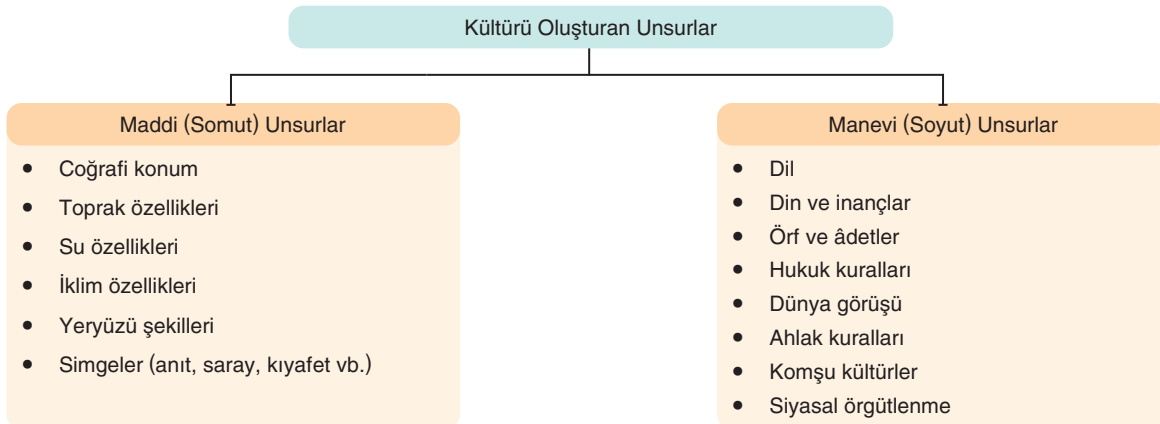
- ✓ Orta Amerika'da Yukatan Yarımadası'nda kurulan Mayaların ekonomisi tarıma dayalıdır.
- ✓ Mayalar, mimaride ve sanatta çok gelişmişlerdir.
- ✓ Mayalardan günümüze kalan kalıntılar ve piramitler, Dünya Mirası Listesi'nde yer almaktadır. Taş ustalığı, heykeltıraşlık ve çömlekçilik de diğer uğraş alanlarıdır.

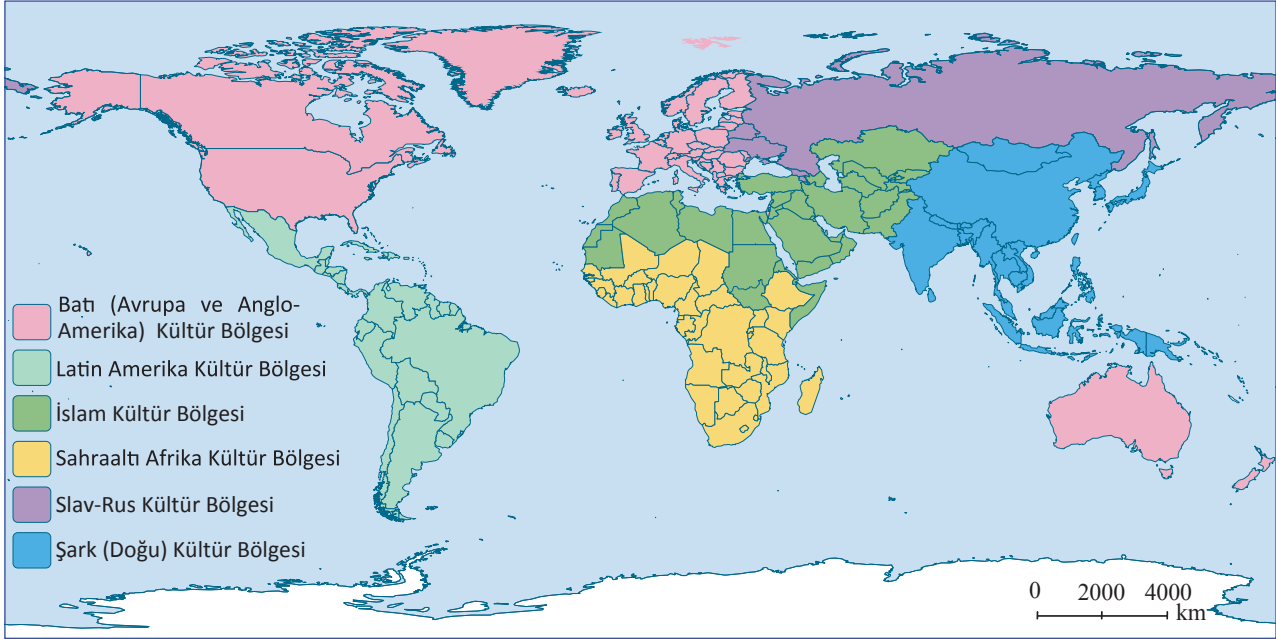
İnka Medeniyeti

- ✓ Güney Amerika'da sıcak, nemli ve yağışlı ekvatorial iklimden dolayı And Dağlarında kurulmuştur. Bugünkü Peru, Şili, Ekvador ve Bolivya'nın sınırları içindedir.
- ✓ Mimaride ve taş işçiliğinde çok gelişmiş olan İnkalara ait en önemli eserlerden biri Peru'daki Machu Picchu'dur (Maçu Piççu).
- ✓ Önemli geçim kaynağı tarım olan İnkalarda patates üretimi fazladır. Ayrıca Güneş'in hareketlerini izleyerek güneş saatini yapmışlardır.

Kültür Bölgelerinin Oluşumu ve Dağılışı

- ✓ **Kültür**, bir topluma veya halk topluluğuna ait sanat eserleri, inanç, dil, din, düşünce, tutum, davranış, örf ve âdetler gibi maddi ve manevi değerlerdir.
- ✓ Kültür; coğrafi konum, iklim, yeryüzü şekilleri, toprak özellikleri, su kaynakları, komşu kültürler ve teknolojik gelişmeler gibi özelliklere bağlı olarak şekillenir.
- ✓ Kültürün kendine has özellikleri şunlardır: En önemli özelliği, bireyler tarafından öğrenilip benimsendikten sonra özelliklerinin kuşaktan kuşağa aktarılmasıdır. Kültür, bireyler tarafından kullanıldıktan sonra anlam kazanır. Kültürün belli kuralları vardır. Toplumların ve bireylerin ihtiyaçlarını karşılar. Eğer ihtiyaca cevap vermezse veya farklı kültürlerle etkileşime geçerse zaman içinde değişebilir.

Dünya kültür bölgeleri haritası

Dünya Kültür Bölgeleri

Batı (Avrupa ve Anglo Amerika) Kültür Bölgesi

- ✓ Kapladığı alan bakımından dünyanın en büyük kültür bölgesidir.
- ✓ Başlangıçta sadece Avrupa kıtasını kapsayan bu kültür, ulaşımındaki gelişmeler sonucunda başlayan Coğrafi Keşiflerle çok uzakta olan Kuzey Amerika, Avustralya ve Yeni Zelanda'yı da içine almıştır.
- ✓ Yeni Dünya'ya yapılan göçler sonucunda Akdeniz Avrupası, Latin Amerika'ya; Kuzeybatı Avrupa ise Kuzey Amerika, Avustralya, Yeni Zelanda'ya ticaret ve sömürgecilik faaliyetleriyle kendi kültürlerini yaymışlardır.
- ✓ Çok sayıda dilin konuşulduğu Batı Kültür Bölgesi'nde en yaygın din Hristiyanlıktır.

İslam Kültür Bölgesi

- ✓ İslam kültürünün doğduğu yer Orta Doğu'dur. İslam kültüründe Arap kültürünün etkisi fazladır. Orta Doğu'nun Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine en yakın olduğu alanda bulunmasından dolayı İslam kültürü çok geniş bir alana yayılmıştır. Batıda Kuzey Afrika'ya, kuzeydoğuda ise Orta Asya'ya kadar çok geniş bir alana yayılmıştır.

Latin Amerika Kültür Bölgesi

- ✓ Orta ve Güney Amerika ile Karayip Adalarının tamamını içine alan kültürdür.
- ✓ Latin Amerika kültürünün şekillenmesinde her ne kadar Avrupa kültürünün (İspanya ve Portekiz) etkisi olsa da kendine özgü yeni kültür bölgesi oluşmuştur.

Slav-Rus Kültür Bölgesi

- ✓ Doğu Avrupa'dan Kuzey Asya'ya kadar çok geniş alanda oluşan bu kültür, İskandinav ve Bizans kültüründen etkilenmiştir.
- ✓ Orta Çağ'da Rus İmparatorluğu'nun sınırları genişleyince Slav kültürü de Doğu Avrupa'dan Pasifik Okyanusu'na kadar çok geniş alana yayılmıştır.

Sahraaltı Afrika Kültür Bölgesi

- ✓ Büyük Sahra Çölü'nün güneyinde bulunan Sahraaltı Afrika Kültür Bölgesi'nde dil, din ve etnik bakımdan çok çeşitli toplumlar bulunmaktadır.
- ✓ Bu kültür bölgesinin alt kültürlerinin bazıları, çöller ve yağmur ormanlarından dolayı 19. yüzyıla kadar izole olmuşlarsa da daha sonra başka kültürlerden etkilenmişlerdir.

Şark (Doğu) Kültür Bölgesi

- ✓ Doğu, Güney ve Güneydoğu Asya'dan oluşur. Nüfusun en fazla olduğu bu kültür bölgesi, birbirinden farklı özelliklere sahip olan Çin ve Hint gibi alt kültür bölgelerinden oluşmaktadır.

Çin Kültür Bölgesi

- ✓ Zengin bir kültür birikimine sahip, Konfüçyüs'e ait öğretisi ve geleneklere bağlı olan, etnik bakımdan çok farklı toplumları barındıran Çin kültür bölgesinde en yaygın inanış Konfüçyanizm ve Budizm'dir.

Hint Kültür Bölgesi

- ✓ Çok geniş alana yayılmamasına rağmen nüfus miktarı fazla olan kültür bölgelerinden biridir. Bugünkü Hint kültürü, bu medeniyetin devamı şeklindedir. Budizm ve Hinduizm etrafında şekillenmiştir.

ÖRNEK-1

Aşağıdaki haritada büyük kültür bölgeleri içerisinde kalan bazı alanlar numaralandırılarak gösterilmiştir.

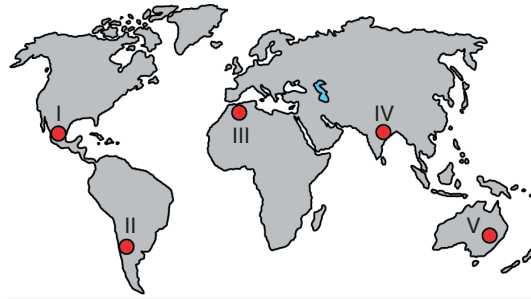
Bu alanlardan hangileri aynı kültür bölgesi içerisinde yer alır?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III D) II ve IV E) III ve IV
(2024-AYT/Sosyal Bilimler-1)

ÖRNEK-2

Aşağıdaki haritada bazı yerler numaralandırılarak gösterilmiştir.

Haritada numaralandırılan alanların hangilerinin kültürel özelliklerinin birbirine daha yakın olması beklenir?

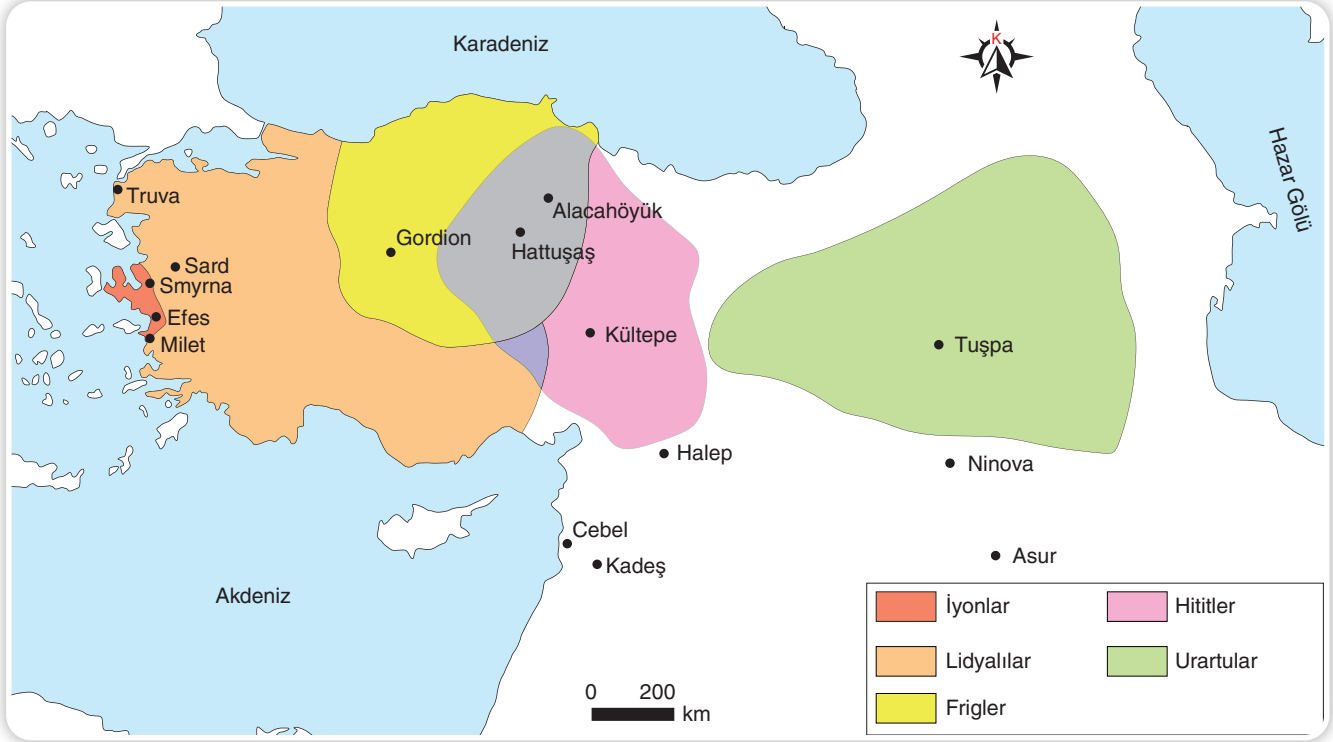
- A) I ve II B) I ve III C) II ve IV
D) III ve V E) IV ve V
(2022-AYT/Sosyal Bilimler-1)

Türk Kültürü

- ✓ Bir kültürün doğduğu yere **kaynak alanı (kültür ocağı)** denir. Türk kültürünün kültür ocağı, Orta Asya'dır.
- ✓ Orta Asya'da karasal iklim ve bozkır bitki örtüsü bulunmaktadır. Orta Asya'daki iklim koşulları, konargöçer yaşam tarzı ve hayvancılık faaliyetleri; halı, kilim dokumacılığı, düşünce tarzı, inanç, örf, gelenekler ve sanat gibi pek çok alanı etkilemiştir.
- ✓ Artan nüfus, kuraklık, hayvanlara otlatma bulmaya çalışma ve siyasi sorunlardan dolayı Türkler, Orta Asya'dan göç ederek Anadolu, Avrupa, Hindistan, Doğu Sibirya ve Kuzey Afrika'ya yayılmışlardır.
- ✓ Orta Asya'da Çin ve Moğol kültürleriyle etkileşim hâlinde olmuşlar ve İslam kültürleriyle etkileşime girmişlerdir.
- ✓ Türkler göçebeyken taşınabilir eşyalar, göç ettikten sonra yerleşik hayata geçince de daha çok mimari eserler yapmışlardır.
- ✓ Hindistan'daki Tac Mahal, Bosna Hersek'te bulunan Mostar Köprüsü, Mısır'daki Kavalalı Mehmet Ali Paşa Camisi, Özbekistan'daki Şirdar Medresesi, Moğolistan'daki Orhun Yazıtları dünyada Türk izlerinin bulunduğu başlıca yerlerdir.
- ✓ Türk kültürünün Anadolu'ya yayılmasında Yunus Emre, Mevlana, Hacı Bektaş-ı Veli, Ahi Evran gibi şahsiyetlerin çok önemli katkıları olmuştur.
- ✓ Cirit, lale, ebru, kilim ve kahve Türk kültürünün bazı simgeleridir.

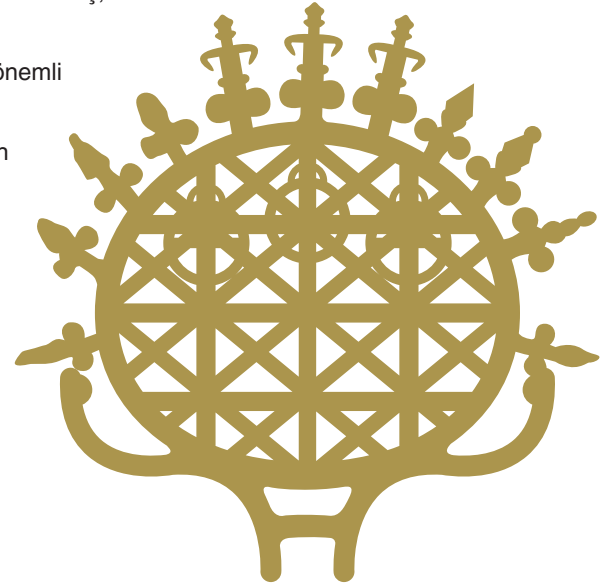
Medeniyetler Beşiği Türkiye

- ✓ İlk yerleşmeler ve kültür merkezlerinin kurulduğu yerler arasında Anadolu'nun bulunmasının nedenleri Anadolu'da elverişli iklim koşulları ile verimli toprakların bulunması, topoğrafik çeşitliliğin olması, su kaynaklarının yeterli olmasıdır.
- ✓ Anadolu'da Paleolitik Dönem'de avcılık ve toplayıcılık yapan insanların önemli yaşam alanları Yarımburgaz Mağarası (İstanbul), Karain, Beldibi ve Belbaşı Mağarası (Antalya), Dursunlu (Konya) ve Kaletpe'dir (Niğde).
- ✓ Neolitik Dönem'de yerleşik hayata ve tarıma başlayan insanların yaşam alanları Çayönü (Diyarbakır), Hacılar (Burdur), Çatalhöyük (Konya) ve Göbeklitepe'dir (Şanlıurfa).
- ✓ Yer altı kaynakları bakımından zengin olan Anadolu'da Kalkolitik Dönem'de bakır ve demirler işlenmiştir. Şehir devletleri ortaya çıkmıştır.

Anadolu'da İlk Çağ'da Kurulan Medeniyetler

- ✓ Tarihi çağlardan itibaren Anadolu; Hatti, Hurri, Hitit, Urartu, Troya, Frig, Lidya, Karya, Likya, Helen, Galat, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı gibi birçok medeniyetin kurulduğu ve geliştiği yer olmuştur.
- ✓ Anadolu'da kurulan ilk medeniyet olan Hititler, Kızılırmak Nehri çevresinde kurulmuş; tarım, hayvancılık ve ticaret ile uğraşmıştır.
- ✓ Ankara yakınlarındaki Gordion'u merkez edinen Frigler, tarım ve hayvancılıkta önemli gelişmeler kaydetmiştir.
- ✓ Batı Anadolu'da Büyük Menderes Nehri çevresinde kurulan İyonlar, ılıman iklimin etkili olduğu verimli topraklarda tarımla ve ticaretle uğraşarak zamanlarının en önemli uygarlıklarından biri olmuştur.
- ✓ İyonlar, Karadeniz ve Akdeniz kıyılarında koloniler kurarak deniz ticaretinde gelişme göstermiştir.

- ✓ Batı Anadolu'da Gediz ve Küçük Menderes çevresinde kurulan Lidyalılar, ticarete gelişmişlerdir. Ayrıca ticarete parayı ilk kullanan uygarlıktır.
- ✓ Doğu Anadolu'da kurulan Urartular, hayvancılık ve madencilik alanlarında gelişmiştir.
- ✓ Anadolu'da uygarlığın gelişmesinde Roma İmparatorluğu'nun katkısı fazladır.
- ✓ Romalılar, Anadolu'da ticareti geliştirmek için birçok yerde yollar inşa etmiştir. Ayrıca Roma İmparatorluğu; Anadolu'da hamam, tiyatro, su kemeri, köprü ve saray gibi yapılar yapmıştır.
- ✓ Daha sonraki dönemde kurulan Bizans İmparatorluğu, İstanbul'u önemli sanat ve ticaret merkezine dönüştürmüştür.
- ✓ Türk boylarının Anadolu'ya yerleşmesiyle birlikte Orta Asya'dan gelen kültür ile Anadolu kültürü arasında etkileşim artmıştır.
- ✓ Selçuklu Devleti, beylikler ve Osmanlı İmparatorluğu, Anadolu'nun mimari ve ekonomik açıdan şekillenmesinde önemli katkılara sahiptir.

ÖRNEK-3

Dünyanın en eski kültürlerinden biri olan Türk kültürü, ilk olarak Orta Asya'da şekillenmiş olup göçebe yaşam tarzı ve hayvancılık faaliyetleri bu kültürün önemli öğeleri olarak ön plana çıkmıştır.

Bu iki ögenin ön plana çıkmasında aşağıdakilerden hangisi daha fazla etkili olmuştur?

- A) Coğrafi özellikler
- B) İpek yolu
- C) Dini inanış
- D) Sosyal yapı
- E) Diğer kültürlerle olan yakınlık

(2022-AYT/Sosyal Bilimler-2)

ÖRNEK-4

Aşağıda, haritada bazı tarihî merkezler ve bu merkezlerin dördüne ait bazı özellikler verilmiştir.

- Antik Dönem'in önemli liman kentlerinden biridir.
- Frig uygarlığına başkentlik yapmış olan bir merkezdir.
- Anadolu'daki en eski imparatorluklardan olan Hitit İmparatorluğuna başkent olmuş bir merkezdir.
- Anadolu'da ilk yerleşik hayatın başladığı merkezlerden biridir. Bu yönüyle yerleşim tarihi açısından oldukça önemlidir.

Buna göre yukarıda, hangi tarihî merkeze ait bilgi verilmemiştir?

- A) Efes
- B) Gordion
- C) Hattuşa
- D) Çatalhöyük
- E) Tuşpa

(2016-LYS3)

1. • Uygun iklim ve sulama olanakları nedeniyle Sarı Irmak ve Gökırmak çevresinde gelişmiştir.
• İpek üretimi ve ipekli dokuma gelişmiştir.
• Pusula, barut, kâğıt ve mürekkebi bulmuşlardır.

Hakkında bazı bilgilerin verildiği bu uygarlık aşağıdakilerden hangisidir?

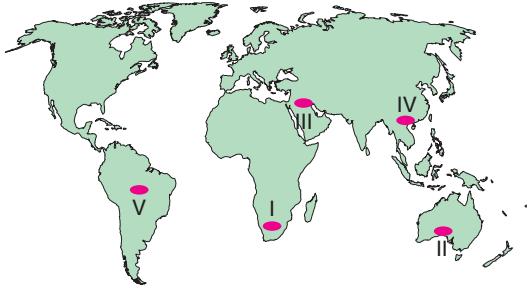
- A) Hint B) Mısır
C) Mezopotamya D) Maya
E) Çin

2. Bir toplumun veya halk topluluğunun tarihsel süreçte ürettiği, kuşaktan kuşağa aktarılan her türlü maddi ve manevi değerlerin tümüne "kültür" denir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi kültürü oluşturan maddi unsurlar arasında yer almaz?

- A) Coğrafi konum B) Hukuk kuralları
C) Toprak özellikleri D) Yer şekilleri
E) Su özellikleri

3. Aşağıdaki haritada bazı alanlar numaralandırılarak gösterilmiştir.

Numaralanmış bu alanlardan hangisi Batı Kültür Bölgesi'nde yer alır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. Çin ve Hint kültürleri aşağıdakilerden hangisinin alt kültür bölgesinde yer alır?

- A) Doğu B) İslam C) Batı
D) Slav-Rus E) Sahraaltı

5. Aşağıda Türk kültürüne ait bazı eserlerin adı ve bulunduğu yerler verilmiştir.

- Tac Mahal – Hindistan
- Kavalalı Mehmet Ali Paşa Camii – Mısır
- Mostar Köprüsü – Bosna-Hersek

Bu eserlere bakılarak Türk kültürü ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabılır?

- A) Türk kültürü, Anadolu dışında da geniş bir alana yayılmıştır.
B) Türk kültürünü en iyi yansıtan eserler camilerdir.
C) Türk kültürünü yansıtan eserler, Avrupa'da daha fazladır.
D) Orta Asya'dan günümüze pek çok mimari eser kalmıştır.
E) Türk kültürüne ait eserler hem göçebe hem de yerleşik yaşamı yansıtır.

6. I. Urartular
II. Frigler
III. İyonlar

Anadolu'da kurulan yukarıdaki uygarlıklardan hangilerinin ekonomik faaliyetleri tarım, ticaret ve denizcilik olmuştur?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

1065008

ÖĞRENCİ NO	YANITLAR
1 0 0 0 0 0 0 0 0 0	1 A B C D E 11 A B C D E
2 1 1 1 1 1 1 1 1 1	2 A B C D E 12 A B C D E
3 2 2 2 2 2 2 2 2 2	3 A B C D E 13 A B C D E
4 3 3 3 3 3 3 3 3 3	4 A B C D E 14 A B C D E
5 4 4 4 4 4 4 4 4 4	5 A B C D E 15 A B C D E
6 5 5 5 5 5 5 5 5 5	6 A B C D E 16 A B C D E
7 6 6 6 6 6 6 6 6 6	7 A B C D E 17 A B C D E
8 7 7 7 7 7 7 7 7 7	8 A B C D E 18 A B C D E
9 8 8 8 8 8 8 8 8 8	9 A B C D E 19 A B C D E
0 9 9 9 9 9 9 9 9 9	10 A B C D E 20 A B C D E

JEOPOLİTİK KONUM

Kıtaların ve Okyanusların Önemindeki Değişmeler

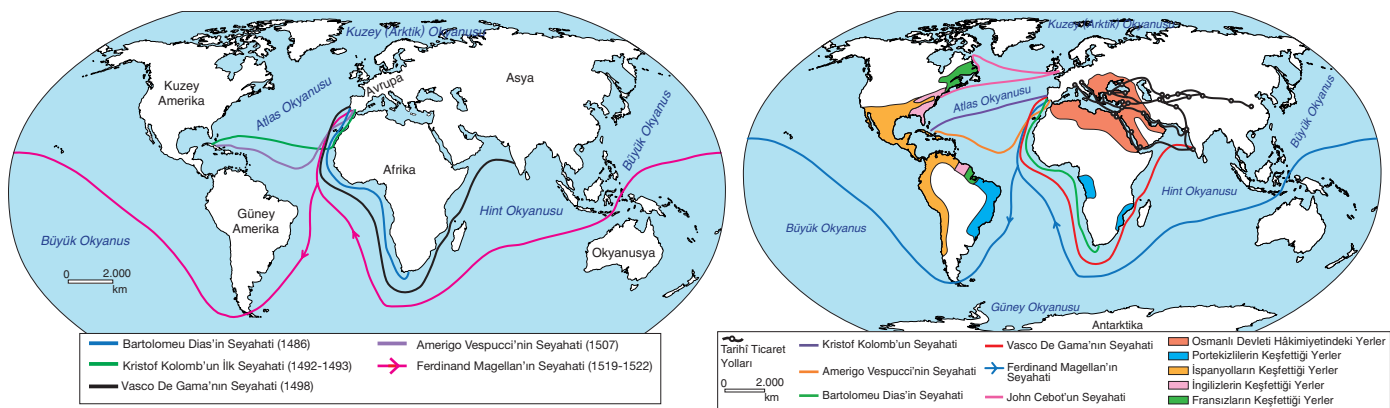
- ✓ Tarih boyunca coğrafi gelişmelere bağlı olarak kıtaların, okyanusların ve denizlerin jeopolitik değeri değişmiştir. Bu değişimin nedenleri; siyasi gelişmeler, Coğrafi Keşifler, doğal kaynaklar, teknolojik yenilikler ve ulaşımdaki gelişmelerdir.
- ✓ Kıtaların ve okyanusların öneminin değişimine aşağıdaki örnekler verilebilir.

Asya ve Avrupa Arasındaki Bağ: İpek ve Baharat Yolları

- ✓ Orta Çağ'da ipek, kâğıt, porselen ve değerli taşlar, Asya kıtasında üretilmiş ve bu ürünler, Avrupa kıtasına pazarlanmıştır. Bu yüzden bu iki kıtayı birbirine bağlayan ulaşım güzergâhında yer alan Hint Okyanusu ve Akdeniz oldukça önemliydi. Bu ürünler, Çin'de üretilerek İpek Yolu üzerinden Avrupa pazarlarına taşınmıştır.
- ✓ Hindistan'da üretilen karabiber, zencefil, tarçın, muskat gibi baharatların dışında altın, gümüş gibi değerli madenler ve mücevherler Avrupa kıtasında çok talep görmüştür.
- ✓ Asya kıtasından yola çıkan bu ürünler, Hint Okyanusu üzerinden deniz yoluyla önce Mısır ve Anadolu'ya sonra Akdeniz limanlarıyla Avrupa'ya ulaşmıştır.
- ✓ İpek ve Baharat yollarının güzergâhındaki bu yerler, ön plana çıkan bölgeler olmuştur.

Yeni Kıtalar ve Yeni Yollar: Coğrafi Keşifler

- ✓ Orta Çağ'da uzun bir süre Arap ve Cenevizli tüccarların hâkimiyetinde olan İpek ve Baharat yollarının büyük bir kısmı, 14. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine geçmiştir. Bu durum Asya'daki ipekli kumaşlar, baharat ve diğer değerli ürünlerin güzergâhtaki ülkelerin talep ettikleri vergiler yüzünden Avrupa'ya pahalıya mal olmasına neden olmuştur. Bunun üzerine Batı Avrupalı denizciler, bu değerli ürünlere ulaşmak için yeni yollar bulmak umuduyla denizlere açılmışlardır.
- ✓ Kristof Kolomb'un 1492 yılında Atlas Okyanusu'nu geçerek ulaştığı adaları Hint Adaları olarak duyurması, Coğrafi Keşiflerin başlangıcı olarak kabul edilmiştir.

- ✓ Coğrafi Keşifler ile yeni kıtalar bulununca dünya ticaret yolları değişmiş, Akdeniz önemini kaybederken Atlas Okyanusu önemli hâle gelmiştir.
- ✓ Coğrafi Keşiflerle yeni keşfedilen bölgeler üzerinde ülkelerin hâkimiyet kurma istekleri anlaşmazlıklara yol açınca papanın yardımıyla bir anlaşma imzalanmış; Atlas Okyanusu'nun doğusundaki yerlerin Portekizlilere, batısındaki yerlerin ise İspanyollara ait olacağı kararlaştırılmıştır.

- ✓ Portekizliler ve İspanyolların başlattığı Coğrafi Keşiflere daha sonra pek çok Avrupa ülkesi katılarak yeni topraklar keşfedilmiş böylece sömürgecilik yayılmıştır.
- ✓ Hollanda, Fransa ve İngiltere keşfettikleri yerlerde koloniler kurmuşlar ve ham maddeleri Avrupa ülkelerine aktararak ekonomik açıdan güçlenmişlerdir.
- ✓ Coğrafi Keşiflere kadar Avrupa kıtasının ham madde kaynağı Asya kıtası iken daha sonra rota değişmiş ve yeni ham madde kaynağı Amerika kıtası olmuştur.
- ✓ Sömürgecilik faaliyetleri; yeni keşfedilen Büyük Okyanus'taki adalar, Afrika'nın batı ve güney kıyıları ile Amerika kıtasında yoğunlaşmış, bu kıta ve okyanuslar konumsal açıdan önemli hâle gelmiştir.

Yeni Su Yolları: Kanallar

- ✓ 1869 yılında Mısır'da açılan Süveyş Kanalı, Güneydoğu Asya limanlarını Hint Okyanusu ve Kızıldeniz üzerinden Akdeniz ve Batı Avrupa'ya bağlamıştır. Avrupa ile Güneydoğu Asya arasındaki deniz yolunu 6000 kilometre kısaltan bu kanal, Akdeniz limanlarının önemini artırırken Ümit Buru'nun önemini azaltmıştır.
- ✓ 1914 yılında açılan Panama Kanalı, Atlas Okyanusu'ndan Pasifik Okyanusu'na geçmek için Güney Amerika'yı dolaşan gemilerin yolunu kısalttığı için Macellan Boğazı önemini yitirmiştir.

Orta Doğu ve Hazar Bölgesi'nin Stratejik Önemi

- ✓ Gelişmiş ülkelerin artan petrol ihtiyacı, bu ülkelerin petrol yatakları bakımından zengin rezervlere sahip olan bölgele-re olan ilgisini artırmıştır. Petrol rezervlerinin %50'sine sahip olan Orta Doğu petrolerinin Hürmüz ve Babülmendep boğazları ve Süveyş Kanalı yoluyla taşınması, bu su yollarının önemini artırmıştır. Zengin petrol ve doğal gaz yatakları nedeniyle Hazar Bölgesi'nin önemi artmıştır.

Antarktika

- ✓ Kıtanın bozulmamış doğası, ekolojik dengenin korunmasına katkı sunmaktadır.
- ✓ Antarktika'nın barındırdığı canlı deniz kaynakları ve buzullarında saklı su potansiyeli, yeryüzünün gelecekteki su ve gıda güvencesi olarak görülmektedir. Dünyanın ikliminin düzenlenmesi ve sera gazları yutak alanı olması özellikleriyle oldukça önemli yere sahiptir. Doğal kaynaklarının yanı sıra iklim araştırmaları için laboratuvar özelliği göstermektedir.

Ülkelerin Konumunun Küresel ve Bölgesel Etkileri

- ✓ Coğrafi konum ikiye ayrılır. Birincisi ülkenin nerede yer aldığını ifade eden mutlak konumdur. İkincisi ise ülkenin yeryüzü şekillerini, iklimini, doğal kaynak potansiyelini, denizlere, okyanuslara ve kıtalara olan uzaklığını ifade eden göreceli konumdur.
- ✓ Ülkelerin sahip olduğu konumsal özellikleri, küresel veya bölgesel etkiye sahip olmasını sağlar.

Japonya

- ✓ Ada ülkesidir ve Büyük Okyanus'a kıyısı vardır. Gelişmiş sanayi altyapısı ile dünyanın en büyük ekonomilerinden birine sahip olan Japonya, küresel boyutta önem arz eder.

Bolivya

- ✓ Deniz ve okyanuslara kıyısı yoktur. Zengin yer altı kaynaklarına rağmen bunları işleyecek yeterli imkânının olmaması ve önemli ticaret merkezlerinin uzağında olması, Bolivya'nın etki alanı bakımından yerel boyutta kalmasına neden olmuştur.

İran

- ✓ Basra Körfezi ile Hürmüz Boğazı'na kıyısının olması, önemli doğal gaz ve petrol yataklarına sahip olması İran'ın bölgesel düzeyde önemli olmasına neden olmuştur.

Yeni Zelanda

- ✓ Ada ülkesi olan ve Büyük Okyanus'a kıyısı olan Yeni Zelanda'nın gelişmiş bir ekonomiye ve tarımsal altyapıya sahip olması, bölgesel düzeyde önem arz etmesine neden olmuştur.

Botsvana

- ✓ Denize ve okyanusa kıyısı yoktur. Topraklarının büyük bir kısmı, Kalahari Çölü'nde yer almaktadır. Bununla birlikte değerli elmas yatakları sahiptir. Fakat yatakları işleyecek yeterli imkânlara sahip olmaması ve önemli ticaret merkezlerinin uzağında kalması etki alanı bakımından yerel boyutta kalmasına neden olmuştur.

ABD

- ✓ Kuzey Amerika kıtasında bulunan ABD'nin Atlas Okyanusu, Büyük Okyanus ve Meksika Körfezi'ne kıyısı vardır.
- ✓ Yeryüzü şekilleri ve iklimi çeşitli olan, verimli tarım arazileri bulunan ABD'de enerji kaynaklarının (petrol, kömür ve doğal gaz) rezervi oldukça fazladır.
- ✓ Zengin doğal kaynaklarını işlemesi, ticari değeri olan ürünleri ihraç etmesi, 326 milyonu aşan nüfusu ile hem pazar hem de üretici olması nedeniyle dünya ekonomisinde önemli bir yeri vardır. Küresel etkiye sahiptir.

Türkiye'nin Jeopolitik Konumu

- ✓ **Jeopolitik**, bir ülkenin sahip olduğu fiziki ve beşerî unsurları ile dünya üzerindeki konumunun dış siyasete etkisidir.
- ✓ Jeopolitik konumu belirleyen beşerî özellikler değişebilirken fiziki özellikler kısa sürede değişmez.

Jeopolitikte Etkili Olan Unsurlar		
Değişmeyen Unsurlar	Değişen Unsurlar	Zaman
• Coğrafi konum • Jeolojik ve jeomorfolojik özellikler • Ülkelerin coğrafi şekli • İklim • Su • Coğrafi bütünlük	• Ekonomik değerler • Politik değerler • Askerî değerler • Sosyal ve kültürel değerler • Bilimsel ve teknolojik değerler	

- ✓ Türkiye'de iklim çeşitliliği ve verimli ovaların varlığı, farklı ürünlerin farklı bölgelerde yetişmesini sağlar. Türkiye'nin komşularına göre zengin su kaynaklarına sahip olması, stratejik önemini artırmıştır.
- ✓ Türkiye, üç kıtanın kesişim noktasında bulunur. Çanakkale ve İstanbul boğazlarına sahip olması ve üç tarafının denizlerle çevrili olması, Türkiye'yi önemli bir ulaşım koridoruna dönüştürmüştür.
- ✓ Orta Doğu petroleri ile Hazar Bölgesi'nin petrol ve doğal gazının dünya ve Avrupa pazarına taşınmasında en kısa ve kârlı yol Türkiye'den geçmektedir.
- ✓ Ayrıca Türkiye'nin genç ve dinamik bir nüfus yapısına sahip olması, gelişen askerî, teknolojik ve ekonomik yapısı, jeopolitik konumunun önemini artırmaktadır.

Geçmişten Günümüze Türkiye'nin Jeopolitik Konumu

- ✓ Anadolu'dan geçen ticaret yolları Yeni Çağ'a kadar Osmanlı Devleti'nin önemli gelir kaynağı olmuştur.
- ✓ 1517 yılında halifeliğin Osmanlı Devleti'ne geçmesi, Anadolu'nun stratejik önemini artırmıştır.
- ✓ Coğrafi Keşifler ile Osmanlı Devleti'nin kontrolünde olan ticaret yolları önemini yitirmiştir.
- ✓ İngiltere ile dönemin süper gücü Rusya arasındaki çıkar çatışmaları, Boğazların stratejik önemini artırmıştır.
- ✓ Osmanlı Devleti'nin zayıflaması ve Anadolu'nun stratejik öneminin fazla olması nedeniyle I. Dünya Savaşı'nda Anadolu ele geçirilmek istenmiştir.
- ✓ Soğuk savaş döneminin bitmesi, küreselleşme ve yeni politik birlikler Balkanlar, Orta Doğu ve Kafkasların arasında köprü olan Türkiye'nin jeopolitik önemini artırmıştır.
- ✓ Boğazlar ve enerji koridoru üzerinde yer alması, Türkiye'nin günümüzdeki en önemli jeopolitik avantajıdır.

Kıbrıs Adası'nın ve Boğazların Türkiye'nin Jeopolitik Konumuna Etkisi

- ✓ Akdeniz'in üçüncü büyük adası olan Kıbrıs; Anadolu, Mezopotamya ve Ege uygarlıklarının ticaret sahasında bulunur.
- ✓ Kıbrıs, üç kıtanın arasında bulunması nedeniyle jeopolitik ve stratejik önemini korumaktadır.
- ✓ Doğu Akdeniz su yollarının kontrol noktasında yer alan Kıbrıs, Orta Doğu'nun dışa açılan kapısı görevini Süveyş Kanalı'nın açılması ile devam ettirmiştir.
- ✓ Lozan Antlaşması'na kadar Osmanlı egemenliğinde bulunan Boğazlar üzerinde Lozan Antlaşması ile Türkiye'nin söz hakkı sınırlandırılmıştır.
- ✓ Daha sonra imzalanan Montreux (Montrö) Boğazlar Sözleşmesi ile (1936) Boğazlar tekrar Türkiye Cumhuriyeti'ne geçmiştir.
- ✓ Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerin deniz ticaretinde, Boğazlar en önemli ticaret yolu özelliği taşır.
- ✓ Ayrıca İstanbul Boğazı üzerinde kurulan üç köprü ile Marmaray ve Avrasya projeleri, transit kara yolu ticareti ile Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlamaktadır.

Türkiye'nin Jeopolitik Konumunun Bölgesel Etkileri*

- ✓ Türkiye, kıtalar arasındaki fiziki köprü özelliğinin yanı sıra doğu ve batı kültürü ile farklı kültürler arasında beşerî köprü özelliği de taşır.
- ✓ Türkiye; Suriye, Irak, İran, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Bulgaristan ve Yunanistan ile komşudur.
- ✓ Türkiye, farklı bölgelere ve farklı kültür bölgelerine komşu olduğu için birçok ekonomik, askerî ve siyasi oluşuma dâhil olmaktadır.
- ✓ Türkiye; Karadeniz havzası, Balkanlar, Kafkasya, Orta Doğu ve Orta Asya'nın oluşturduğu alanın ortasında yer almaktadır.

* Sosyal Bilimler-2 konusudur.

- ✓ Türkiye'nin BM, NATO, Avrupa Konseyi, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü, G-20, İslam İşbirliği Teşkilatı gibi kuruluşlara üyeliği jeopolitik önemini daha da artırır.
- ✓ Çin, Afrika ve Avrupa arasındaki hava yolu trafiğinin önemli bir kısmını sağlayan İstanbul Havalimanı, dünyanın önemli havalimanlarından biridir.
- ✓ Yakın coğrafyasına göre önemli miktarda genç nüfusa sahip olması, Türkiye'nin jeopolitik konumu açısından önemlidir.

Türkiye'nin Jeopolitik Önemini Artıran Projeler*

- ✓ İstanbul Boğazı'na alternatif olacak, deniz ticaretini artıracak ve Akdeniz ile Karadeniz'i birleştirecek Kanal İstanbul Projesi
- ✓ Avrupa'dan gelen kara yolunu; Ege, Güney Marmara ve Akdeniz'e aktaracak olan 1915 Çanakkale Köprüsü Projesi
- ✓ İstanbul ve İzmir arasındaki yolu kısaltan Osmangazi Köprüsü ve Gebze-Orhangazi-İzmir Otoyolu Projesi
- ✓ Önemli bir kısmı Türkiye'den geçen Londra ile Pekin'i birleştirecek olan Demir İpek Yolu Projesi
- ✓ Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi (TANAP)

Kafkasya

- ✓ Türkiye'nin kuzeydoğusunda Hazar Denizi ile Karadeniz arasında yer alan bölgedir. İklim ve bitki örtüsü çeşitlilik gösterir.
- ✓ Kafkasya; petrol, doğal gaz, kömür ve demir gibi önemli yer altı kaynaklarına sahiptir. 1991 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılmasıyla bu bölgede Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan devletleri kurulmuştur. Azerbaycan'ın Hazar Denizi kıyılarından çıkarılan petrol ve doğal gazın Türkiye üzerinden Avrupa ülkelerine pazarlanması için çeşitli boru hatları inşa edilmiştir. Ayrıca tarihî İpek Yolu'nun tekrar canlandırılması için yapılan ve Çin ile İngiltere arasındaki demir yolu bağlantısını sağlayan Bakü-Tiflis-Kars demir yolu, Türkiye ile Kafkas ülkeleri arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine etkili olacaktır.

Kafkasya'da Yer Alan Ülkeler ve Türkiye

Orta Doğu

- ✓ Orta Doğu; Türkiye'nin güneyinden başlayan Akdeniz'in doğu kıyıları, Mısır, Süveyş Kanalı, Kızıldeniz, Basra Körfezi ve İran arasında kalan bölgeyi kapsamaktadır. Bu bölgede yer alan ülkeler; Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Irak, Suriye, İran, Suudi Arabistan, Katar, Kuveyt, Mısır, Ürdün, Lübnan, Filistin, Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri, Umman, Yemen ve İsrail'dir.
- ✓ Orta Doğu; ekonomik, politik, ideolojik, kültürel anlaşmazlıkların sıkça yaşandığı bir bölgedir. Türkiye, bölgedeki sorunların kendi topraklarına yansımaması için sınır devletler ve bölge ülkeleriyle iş birliği içinde hareket etmekte ve bu ülkelerden yana tavır sergilemektedir.

Orta Doğu'da Yer Alan Ülkeler ve Türkiye

Balkanlar

- ✓ Balkanlar, Avrupa'nın güneydoğusunda yer alan bir yarımadadır. Kuzey sınırını Tuna Nehri çizer.
- ✓ Balkan Yarımadası'ndaki ülkeler; Türkiye, Bulgaristan, Yunanistan, Arnavutluk, Kosova, Kuzey Makedonya, Romanya, Bosna-Hersek, Karadağ, Hırvatistan, Slovenya ve Sırbistan'dır.
- ✓ Balkan ülkeleri, XIV. yüzyılın ortalarından itibaren Osmanlı egemenliğine girmiş fakat 1800'lü yıllarda başlayan Sırp ve Yunan isyanları, devamında patlak veren Balkan Savaşları sonucunda Osmanlı hâkimiyetinden çıkmıştır. Bu savaşlarda yüz binlerce Türk hayatını kaybetmiş, bir o kadar da Anadolu'ya göç etmiştir.
- ✓ Günümüzde hâlâ istikrara kavuşmayan bölgede önemli miktarda Türk ve Müslüman nüfus bulunmaktadır.
- ✓ Türkiye, Balkanlarda Batı Trakya, Makedonya, Kosova sorunlarıyla yakından ilgilenmekte bu meselelerin çözümünde aktif rol oynamaktadır.

Balkan Yarımadası'nda Yer Alan Ülkeler ve Türkiye

Orta Asya ve Türk Cumhuriyetleri

- ✓ Orta Asya, SSCB'nin dağılması sonucunda bağımsızlıklarını kazanan Türk Cumhuriyetlerinden oluşan bölgedir. Bu Türk Cumhuriyetleri; Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan ve Kırgızistan'dır. Geniş anlamda bu bölgenin sınırlarını Tacikistan, Afganistan, Pakistan'ın kuzeyi, Çin'in batısı (Doğu Türkistan ve Tibet), Moğolistan, Rusya'nın bir bölümü ve İran'ın kuzeydoğusu oluşturmaktadır.
- ✓ Orta Asya, aynı zamanda Türklerin ana yurdudur. SSCB'nin dağılmasından sonra kurulan Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını ilk tanıyan ülke Türkiye olmuştur.
- ✓ Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye arasında 2009 yılında Türk Devletleri teşkilatı kurulmuş, kültürel alanda iş birliği yapılması için Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) ve Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi (TÜRKSOY) adlı uluslararası kuruluşlar faaliyete geçirilmiştir.

Orta Asya'da Yer Alan Türk Cumhuriyetleri ve Türkiye

Türk Kültür Havzası

- ✓ Türk kültürünün izleri; batıda 20° doğu meridyeninde bulunan Macaristan'daki Gül Baba Tekkesi'nden doğuda 100° doğu meridyenindeki (Doğu Türkistan) tarım havzasına; güneyde Etiyopya-Sudan-Somali'den kuzeyde Sibirya'ya kadar uzanır.

- ✓ Türkler 5000 yıllık tarih boyunca Asya, Afrika ve Avrupa'da egemenlik kurduğu alanlarda barış ve adaletin öncüsü olmuştur.
- ✓ Türk Kültür Havzası'nda bağımsız devletlerin yanı sıra özerk yönetimler ve topluluklar hâlinde yaşayan, aynı dil, din, tarih ve kültüre sahip Türkler yaşamaktadır.
- ✓ Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Doğu Türkistan, Azerbaycan, Dağıstan, Çeçenistan, Makedonya, Bosna-Hersek gibi bölgelerde Türkler yoğun olarak yaşamaktadır.
- ✓ Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA), Türkiye'nin tüm kamu ve kuruluşları, üniversiteleri, yerel yönetimleri ve sivil toplum kuruluşlarının birikimini Türk Kültür Havzası'na yansıtmaya çalışmaktadır.
- ✓ TİKA, bu çalışmalarını Türk Kültür Havzası dışında kalan bölgelere de taşımaktadır. TİKA, son on beş yılda 1200'den fazla su kuyusu açarak su problemi çekilen bölgelere destek elini uzatmaktadır.
- ✓ TİKA, Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında kurulan Türk Cumhuriyetlerinin yapılanması ve ihtiyaçlarına destek olmak amacıyla kurulmuştur.

ÖRNEK-5

Aşağıdakilerden hangisi Anadolu'nun geçmiş dönemlerde jeopolitik olarak önemli bir bölge olduğunun göstergelerinden biridir?

- Yer şekillerinin engebeli olması
- Üç tarafının denizlerle çevrili olması
- İklim çeşitliliğinin belirgin olarak yaşanması
- Petrol ve doğal gaz rezervi fazla olan bölgelere yakın olması
- Çok sayıda medeniyetin kuruluş ve gelişme alanı olması

ÖRNEK-6

Dünya üzerinde yeni su yolu ve kanalların açılması, kıta ve okyanusların konumsal öneminde yerel veya küresel düzeyde değişimlere neden olabilmektedir.

Buna göre

- Süveyş,
- Kiel,
- Panama,
- Korint

kanallarından hangilerinin açılması diğerlerine göre daha yerel bir etkiye sahiptir?

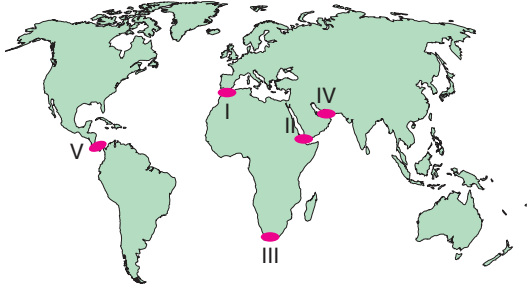
- I ve II
- I ve III
- II ve III
- II ve IV
- III ve IV

(2024-AYT/Sosyal Bilimler-2)

1. Aşağıdakilerden hangisi bir yerin jeopolitik özellikleri üzerinde etkili olan ve değişen unsurlardan biri değildir?

- A) Ekonomik değerler
- B) Sosyal ve kültürel özellikler
- C) Jeolojik ve jeomorfolojik özellikler
- D) Bilimsel ve teknolojik değerler
- E) Siyasi özellikler

2.

1869 yılında Süveyş Kanalı'nın açılması ile yukarıdaki haritada numaralanmış su yollarından hangisi önemini yitirmiştir?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

3. • Üç tarafının denizlerle çevrili olması ve boğazlara sahip olması
• Doğu ile batı arasında enerji koridoru olması
• Genç nüfusunun bulunması
• Güçlü bir orduya sahip olması

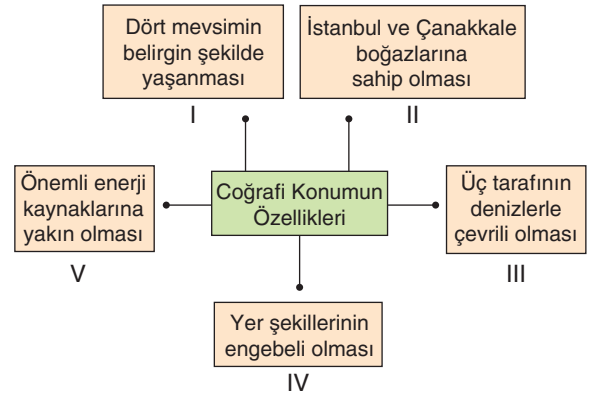
Türkiye'nin verilen özellikleri aşağıdakilerden hangisini örneklendirmek için kullanılabilir?

- A) Kültürel yapısını
- B) Matematik konumunu
- C) Dış ticaret durumunu
- D) Teknolojik gelişim seviyesini
- E) Jeopolitik konumunu

4. Aşağıdakilerden hangisi Mısır topraklarında yer alan Süveyş Kanalı'nın açılması ile ortaya çıkan durumlardan biri değildir?

- A) Akdeniz ile Hint Okyanusu'ndaki limanlar arasında deniz yolu kısalmıştır.
- B) Batı Afrika ile Batı Avrupa arasındaki su yolu kısalmıştır.
- C) Akdeniz ve Kızıldeniz'in dünya ticaretindeki önemi artmıştır.
- D) Mısır'ın deniz ticareti ve petrol ticaretindeki geliri artmıştır.
- E) Orta Doğu petrolleri, tüketim bölgelerine daha kısa yoldan ulaştırılmaya başlanmıştır.

5. Aşağıdaki kavram haritasında Türkiye'nin coğrafi konumunun özellikleri verilmiştir.

Bu özelliklerden hangisi ile Türkiye'nin göreceli konumu arasında ilişki kurulamaz?

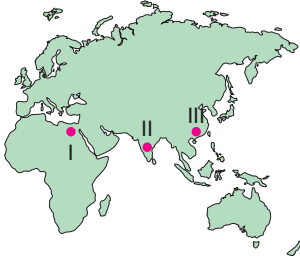
- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

1065009

ÖĞRENCİ NO	YANITLAR
1 0 0 0 0 0 0 0 0 0	1 A B C D E 11 A B C D E
2 1 1 1 1 1 1 1 1 1	2 A B C D E 12 A B C D E
3 2 2 2 2 2 2 2 2 2	3 A B C D E 13 A B C D E
4 3 3 3 3 3 3 3 3 3	4 A B C D E 14 A B C D E
5 4 4 4 4 4 4 4 4 4	5 A B C D E 15 A B C D E
6 5 5 5 5 5 5 5 5 5	6 A B C D E 16 A B C D E
7 6 6 6 6 6 6 6 6 6	7 A B C D E 17 A B C D E
8 7 7 7 7 7 7 7 7 7	8 A B C D E 18 A B C D E
9 8 8 8 8 8 8 8 8 8	9 A B C D E 19 A B C D E
0 9 9 9 9 9 9 9 9 9	10 A B C D E 20 A B C D E

1. Aşağıdaki haritada ilk uygarlıkların kurulduğu bazı alanlar gösterilmiştir.

Bu alanlarda kurulan uygarlıklar aşağıdakilerin hangisinde doğru eşleştirilmiştir?

	I	II	III
A)	Hint	Mısır	Çin
B)	Mezopotamya	Hint	Çin
C)	Mısır	Hint	Çin
D)	Çin	Hint	Mısır
E)	Mezopotamya	Akdeniz	Çin

2. Aşağıdaki kültür bölgelerinden hangisinin yayılış alanı daha geniştir?

- A) Sahraaltı B) Batı
C) Şark D) Latin Amerika
E) İslam

3. Aşağıdaki ülkelerden hangisi diğerlerinden farklı bir kültür bölgesinde yer alır?

- A) Çin B) Japonya
C) Güney Kore D) Yeni Zelanda
E) Moğolistan

4. I. Transit ticaret
II. Kültür turizmi
III. Enerji taşımacılığı

Tarihin ilk dönemlerinden itibaren Anadolu'nun birbirinden farklı uygarlıklara beşiklik etmesinin yukarıda verilen ekonomik etkinliklerden hangilerinin gelişmesini sağladığı söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

5. Aşağıdakilerden hangisi Akdeniz uygarlıklarını Mezopotamya uygarlıklarından ayıran en önemli farktır?

- A) Tarımda sulama faaliyetlerini daha etkin kullanmaları
B) Mimari eserlerinde toprağı (kerpiç) daha fazla kullanmaları
C) Deniz ticaretinde daha fazla gelişme göstermeleri
D) Tarımın yanı sıra hayvancılık ile uğraşmaları
E) Önemli maden bölgelerine yerleşmiş olmaları

6. Aşağıdakilerden hangisi Türk kültürünün genel özelliklerinden biri değildir?

- A) Komşu kültürler ile etkileşime girmesi
B) Ortaya çıktığı bölgenin doğal özelliklerinden dolayı bozkır kültürünün hâkim olması
C) İlk ortaya çıktığı dönemden günümüze kadar her dönemde kalıcı mimari eserler ortaya koyması
D) Kültür ocağından çok geniş bir alana yayılması
E) Göçebe ve yerleşik yaşama ait özelliklere sahip olması